

Közíró az erdő szolgálatában

Újsághír A Hargita 1872. I. 25-i számában:
*A lövétei erdő ügyében s még valami c. írá-
sában Száva Farkas javasolta az itteni bük-
kösök értékesítése érdekében papírgyár lé-
tesítését.*

Szólnunk kell ismét arról a sokatmondó együttérzésről, amit az egykori *erdélyi sajtó* az erdészeti reformokat sürgető írásaival és a faipart pártoló javasla-
taival az erdő ügyének nyújtott. Jószándékú cikkeknek, dolgozatoknak adtak
helyet, melyek az erdő értékesítésének, „pénzzé tételének” lehetőségeit is tá-
mogatták. Végül is felkarolták azokat az eszméket, kivitelezhető indítványokat,
melyek azt célozták: hogyan lehetne a kutatott terület népének *saját földjén*
emberibb életkörülményeket biztosítani. Ilyen eszméktől vezérelt közírók közé
tartozott évtizedeken keresztül, a kivételesen termékeny *Száva Farkas* (Mező-
szengyel, 1820).

Középiszkoláit Kolozsvárt, a jogot Marosvásárhelyt végezte. A szabadság-
harc után *gr. Lázár Mór* titkára, majd Marosszék aljegyzője. Később tanár
Gyulafehérvárt, majd Marosvásárhelyt.

Száva Farkas már fiatal korában közölt a Kolozsvárott 1846-1848 között
megjelenő *Kis Követ* „általános ismertető”-ben és a *Brassai Sámuel* szerkesztet-
te, Kolozsvárt az 1834-1848. években kiadott *Vasárnapi Újságban*. Később is
állandó munkatársa volt Erdély jelentős hírlapjainak, folyóiratainak. 1867-ben
maga szerkesztette a Marosvásárhelyt megjelenő *Székely Néplapot*, közzétéve
ebben a *Székelyföldi erdő-égetések pusztítások meggátlása* c. írását.

Az *erdők gyűjtogatását* az erdélyi főkormányország már 1720-ban megtiltotta,
elsősorban nem az erdők, hanem környezetük védelme érdekében, „mert a nagy
szárazság miatt égések következtek belőle”. Később *Erdély második erdőtvörvé-
nye*, az 1812. évi XXXIV. törvénycikk is tilalmazta az erdők égetését, de ezek-
nek az intézkedéseknek kevés eredményük volt, gyökeres javulás csak 1880
után következett be, mikor az *erdőtörvény* - az 1879. évi XXXI. tc. - végrehaj-
tásához az állam a megfelelő eszközökkel rendelkezett.

Száva Farkasnak 1867-ben közölt sorait kell idéznünk ahhoz, hogy megért-
sük az államhatalom beavatkozásának szükségességét: „És már most tessék
megtudni azt, hogy nem csak egy-két ponton, hanem átutazva a Székelyföldön
50, sőt - nem nagyítom a dolgot - 70 helyen is lát az átutazó ember *irtózatossá-
gú erdőégetéseket*, melyek közül némelyike három, s nem mondom hazugságot, ha
azt mondom, hogy négy-öt héten keresztül is eltart s alig történik valami intéz-
kedés” /253./.

Száva Farkas erdőbarát, a faipart pártoló írásaira kell hivatkoznunk akkor is, mikor az ún. feltáblázással kezdetét vett *vágásszabályozás*nak kellett a szükségességét az olvasóval elfogadtatni. Ezzel az erdőgazdálkodásban a *tartamosság* elve érvényesült, biztosítva általa a jövő nemzedék számára is a szükséges fa-
tömeget. Agitációs tevékenységében pedig elődje az a

Benkő Károly volt, kinek alábbi sorai a vizsgált terület erdőrendezésének korai dokumentuma: „[...] száz táblákra ugyan annyi évek alatt egyenkint vágandókra vagy tisztítandókra [...] mindezekről a Tanácshoz be adott rajzot készítette, s az ma is a Város [Marosvásárhely] levéltárában van [...]”. /*Benkő Károly: Maros-Vásárhely Sz. K. város leírása 1862-ből. Kézirat. Lemásoltatott az 1912. évben. 8./*

A marosvásárhelyi „jó példa” előtt pedig a helyzet az alábbi volt: „Mária Therésia rendelé, hogy erdeink évszámokra osztályoztassanak, de azért ma a terem uradalom, mely 30-33 éven át kerülve vágja erdő tábláit, a n.enyedi collegium, melynek 80 éves táblái vannak [...] csak kivételes példaként *vágják kerülve erdő tábláikat*” - olvashatjuk *Kőváry László* 1847-ben közölt ismertetését. /*Kőváry László: Erdélyország statisztikája, 1847. 99./*

Éppen ezért volt szükség a sajtó támogatására az erdőrendezés elveinek a felkarolása érdekében. Ebből a haladást segítő, erdőbarát agitációs munkából *Száva Farkas* megint kivette a részét, kifejtve, hogy „[...] szükséges lenne, az, hogy az erdők táblákra osztassanak fel s csak sorra jöjjenek elhasználás alá, mialatt rendre ismét kinőnek magukat” /uo. 257./

Az erdőknek *Kőváry László* által ismertetett állapota - az okszerű erdőgazdálkodás hiányának következtében -, nem is változott meg az 1879-es erdőtörvény életbelépéséig, amiről *Daniel Gábor* A székelyföldi erdőkről c., 1875-ben megjelent, rendkívül értékes írása tanúskodik: „Sehol sem tudok a Székelyföldön *kitáblázott községi erdőt*, a fadöntés az év minden szakában a fentebb jelzett erdőkben szórványosan vagy egyes csoportokban történik” /74./. (Itt említjük meg, hogy az 1879. évi XXXI. tc. sem terjesztette ki az üzemtervek szerinti erdőkezelést valamennyi erdőbirtokra, mert a törvény 17. §-a a magánerdőkre nem írta elő a tervszerű erdőgazdálkodást, az erdőgazdasági üzemtervek elkészítését és alkalmazását.)

Száva Farkas publicisztikája után kutatva meglepéssel találkoztunk *A székely tutajozás ügyében* /Hargita, 1872. 33-34./ c. írásával, melyben a monopóliumot élvező tutajkereskedők kizsákmányolását is szóvá tette: „*Barcsai János* az egyik [...] a tutajkereskedés ügyét emancipálni, kivenni akarta a monopolizálók kezéből s kinyújtá tervét s kezeit [...] Az ügy egy pár évtizedig ismét szünetelt. A hatvanas években egy második, áldozatra, tette kész [vezető egyéniség jelentkezett ...] *Lázár Mór* [...], de tervéhez segédkezet senki sem nyújtott [...], a nemes, önzetlen nagy lélek terve az volt: megmenteni a székely nemzet tutajozása ügyét a monopolizáló kezéből” /33./

Lázár Mór tevékenységéről - ki az ötvenes években, Biedermann bécsi bankárral szövetkezve, igyekezett letörni *Vermes és társai* (Wermescher) egyeduralmát - az erdőügyért mindig lelkesedő *Száva Farkason* kívül mások is szól-

tak. *Orbán Balázs* /A Székelyföld leírása, 1869. II. 137./, *Vitos Mózes* /Csikmezei Füzetek, 1894. 764./ azok a személyiségek, kik *Lázár* említett jószándékú vállalkozásáról elismerő sorokat írtak.

A *marosi tutajosok* életkörülményei csak igen lassan javultak, de mai szemmel nézve a legkedvezőbb időszakban is rendkívül nehezek voltak. Ez cseng ki *Áprily* alábbi költeményének soraiból is:



„Nagy méltósággal, mint a hattyúraj,
a fordulóban úszik hat tutaj.

Vízen derengő ősi fantomok,
keletre lengő vízi vándorok.

Kormánylapátról gyöngyeső pereg
habloccsanásra. »Meddig, emberek?«

»Zámig« - A válasz tompa és komor
s mélységes, mint a munka és nyomor.»

/Áprily Lajos: Tutajok. 1920./



A SZÉKELYFÖLD

LEIRÁSA



TÖRTÉNELMI, RÉGÉSZETI, TERMÉSZETRAJZI S NÉPISMEI SZEMPONTBÓL.

IRTA :

ORBÁN BAI.ÁZS.

A képeket szerző és Mezei József tényképei s rajzai után fára rajzolták Keleti Gusztáv, Greguss János, Országh Antal, Doby Rezső és Malahovszky Nándor.

Átszette Rész Károly.

— ELSŐ KÖTET. —

A fordítási jog, és a képek másolatának utólagos kiadásának jogai a szerzővel tartoznak.

1937, 1938.

RÁTH MÓR BIZOMANYA.